

Konkurranserettslige retningslinjer i Finans Norge

Innhold

1. Formål	2
2. Konkurranselovgivningen	2
3. Forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid	3
3.1 Konkurransbegrensende samarbeid – Konkurranseloven § 10	3
3.2 Samarbeid uansett form omfattes	3
3.3 Samarbeid om markedsatferd	3
3.4 Utveksling av konkurransesensitiv informasjon	4
3.5 Informasjonsinnhenting	5
4. Unntak i konkurranseloven	5
4.1 Samarbeid der fordelene veier opp for ulempene	5
4.2 Samarbeid med Forbrukertilsynet	6
4.3 Arbeids- og ansettelsesvilkår (tariffavtaler)	6
5. Retningslinjer for møter i Finans Norges regi	7
5.1 Praktiske forholdsregler for møtevirksomhet i Finans Norges regi	7
5.2 Implementering av retningslinjene i Finans Norge	7

1. Formål

Finans Norge bidrar til å skape møteplasser mellom virksomheter som ellers er konkurrenter, og har derfor et viktig ansvar for å sørge for at konkurransereglene overholdes.

Samarbeid mellom virksomheter som har til formål eller virkning å begrense konkurransen er forbudt. Brudd på konkurransereglene kan få alvorlige konsekvenser i form av høye bøter, personstraff, erstatningskrav og svekket omdømme. Både Finans Norge og medlemmene kan holdes ansvarlig ved overtredelser.

Formålet med disse retningslinjene er å sørge for kunnskap om konkurranseretten og angi i hvilke situasjoner reglene kan være aktuelle. Retningslinjene angir også tiltak og prosedyrer for å forebygge brudd.

Retningslinjene er fastsatt av Hovedstyret i Finans Norge. Retningslinjene gjelder for alle ansatte i Finans Norge og medlemmer av styret og utvalg, og for medlemmer som deltar i møter i Finans Norges regi.

2. Konkurranselovgivningen

Konkurranseretten er et sett med regler som legger begrensninger på virksomheters opptreden i markedet. Formålet med konkurransereglene er å sikre velfungerende markeder som bidrar til sunn konkurranse, effektivitet, lavere priser og innovasjon. Reglene tar også særlig sikte på å verne forbrukerens interesser. Reglene gjelder for alle virksomheter, både i og utenfor Norge.

Konkurranseretten bygger på tre hovedpilarer:

1. Konkurransbegrensende samarbeid er forbudt
2. Misforbruk av dominerende stilling er forbudt
3. Konkurransbegrensede foretakssammenslutninger er ikke tillatt

Det er særlig forbudet mot konkurransbegrensende samarbeid i form av avtaler og samordnet praksis (hovedpilar 1), som er relevant for Finans Norges virksomhet. Det kan være vanskelig å avgjøre om et samarbeid er i strid med konkurranseloven. Selv samarbeid som har et legitimt formål, kan være forbudt. Ved tvil er det viktig å drøfte problemstillingen i forkant før diskusjoner, tiltak eller andre aktiviteter iverksettes.

Konkurransemyndighetene fører tilsyn med at konkurransereglene overholdes, og kan komme på uanmeldt kontrollbesøk. Ved uanmeldt besøk av konkurransemyndighetene (Konkurransetilsynet, ETAs Overvåkningsorgan (ESA) eller EU-kommisjonen), [se Kriseberedskapsplan for ansatte i Finans Norge i pkt.16.](#)

3. Forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid

3.1 Konkurransebegrensende samarbeid – Konkurranseloven § 10

Konkurranseloven § 10 forbyr samarbeid mellom virksomheter som har til formål eller virkning å begrense konkurransen. Forbudet omfatter avtaler mellom virksomheter og beslutninger truffet av for eksempel bransjeforeninger (se nærmere i pkt. 3.2). Utveksling av konkurranse sensitiv informasjon kan rammes av forbudet selv om det ikke foreligger en konkret enighet/avtale om markedsatferd (se nærmere pkt. 3.3). Det er også enkelte unntak fra forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid (se nærmere i pkt. 4).

3.2 Samarbeid uansett form omfattes

Forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid favner vidt og omfatter alle former for kommunikasjon – både muntlig og skriftlig. Både formelle avtale og uformell koordinering av markedsatferd direkte mellom virksomheter eller indirekte gjennom tredjeparter, bransjeorganisasjoner og media vil kunne rammes. For eksempel kan uttalelser om fremtidige priser og strategier være ulovlig dersom det skjer direkte mellom konkurrenter på bransjetreff, gjennom bransjeorganisasjoner eller i media. En bør også være særlig oppmerksom i den uformelle dialogen utenfor møter.

3.3 Samarbeid om markedsatferd

Samarbeid om sentrale konkurranseparametere som pris og markedstilpasninger for øvrig (for eksempel markedsdeling, kundedeling, samarbeid om anbud/tilbud), vil normalt være forbudt. Det samme gjelder samarbeid som fører til begrensninger i tilbud og produksjon.

Annet samarbeid må vurderes konkret. Det sentrale er om samarbeidet gjelder konkurranseparametere, og dermed vil kunne føre til en koordinering av strategier og markedsatferd. Samarbeidet vil i slike tilfeller kunne føre til høyere priser, begrense produktutvikling eller produktdifferensiering og medføre mindre utvalg for forbrukere. Dette kan også gjelde når samarbeidet har et godt formål, for eksempel forbrukervern, bærekraft eller anti-hvitvasking.

Bransjestandarder bør som utgangspunkt ikke omtale vilkår om pris eller andre konkurranseparametere. Dette gjelder også selv om bransjestandarden ikke er bindende. Er det behov for å fravike dette utgangspunktet må forholdet til konkurranseloven vurderes konkret før standarden vedtas.

Finans Norge er ofte involvert i høringsarbeid og veiledning ved implementering av nytt regelverk. Generelle vurderinger og veiledninger er normalt uproblematisk, men instruksjoner om hvordan medlemmer skal innrette seg til regelverk og tilpasninger av strategier til regelverkstilpasning kan være ulovlig. Drøftelser av faglig innhold vil som regel være uproblematisk, så lenge partene ikke deler konkurranse sensitiv informasjon (se pkt. 3.4).

Eksempler på konkurransebegrensede samarbeid:

Pris eller andre kommersielle vilkår

Konkurrenter skal ikke samarbeide om priser på sine produkter eller tjenester. Det gjelder avtaler om renter, minimumspriser, marginer, kredittvilkår, rabatter eller andre salgsvilkår.

Eksempel: Banker diskuterer felles priser eller prisøkning på bestemte produkter. Bransjestandarder bør som utgangspunkt heller ikke inneholde vilkår om pris eller andre kommersielle vilkår.

Boikott av leverandører eller kunder

Konkurrenter skal ikke diskutere unnlatelse av samarbeid med visse leverandører eller kunder.

Eksempel: Forsikringsselskaper diskuterer mulig unnlatelse av samarbeid med en bestemt IT-leverandør for å presse prisen ned, eller samarbeider om å nekte en nykommer inn på markedet eller fra å tilby konkurransedyktige priser. Eller at en bank inngår en eksklusiv avtale med en stor arbeidsgiver om å være den eneste leverandøren av ansattes pensjonsordninger som utelukker andre banker fra å tilby sine tjenester.

Markedsdeling

Deling av markedet etter geografisk område, kundetype eller produkttype er forbudt.

Eksempel: to forsikringsselskaper blir enige om hvilke personforsikringer hver av dem skal tilby for å ikke konkurrere.

Begrensning i marked mv.

Samarbeid som begrenser eller kontrollerer produksjonen, markedet, teknisk utvikling eller investering er forbudt.

Eksempel: banker enes om å begrense investeringer i et produktområde som igjen innebærer at bankene ikke konkurrerer på innovasjon og produktutvikling.

3.4 Utveksling av konkurransesensitiv informasjon

Utteksling av informasjon er en viktig og naturlig del av medlemskapet i Finans Norge. Deling av konkurransesensitiv informasjon kan imidlertid ha samme virkning som pris- og markedsdelingssamarbeid og dermed være forbudt. Slik informasjonsutveksling, reduserer usikkerheten i fremtidig atferd i markedet, og dermed initiativet for andre aktører til å konkurrere effektivt.

Relevant i vurderingen av om informasjonen er konkurransesensitiv er blant annet:

- **Fremtidige priser, produktkarakteristika, betingelser, volum og strategier mv.**
- **Gjeldende priser/betingelser om disse ikke er offentlig kjent og kan gi indikasjoner på fremtidig atferd.** Utveksling av historisk data, vil som regel ikke være konkurransesensitivt.
- **Informasjonsutvekslingens hyppighet.** Hyppig deling av informasjon kan gjøre det lettere å etablere en felles forståelse og øke risikoen for utveksling av sensitiv informasjon og ulovlig samarbeid.
- **Offentlig/ikke offentlig opplysninger.** Opplysninger som en offentlig tilgjengelig kan alltid deles, mer detaljerte sammenstillinger av offentlig informasjon kan likevel være konkurransesensitiv.

Fremtidige priser og strategier

Deling av fremtidige priser og anbudsstrategier er alltid forbudt. Informasjon om andre kommersielle betingelser og strategier kan også være forbudt om det er egnet til å ha en konkurransebegrensende virkning. Tilsvarende om bransjen går sammen om en felles forståelse om implementering av nye regler hvor det er gitt rom for skjønn eller ulik praksis, som er til ugunst for forbrukeren.

For eksempel vil koordinering om ikke å markedsføre produkter som er mer miljøvennlige enn det som følger av loven være forbudt fordi det begrenser produktkarakteristikker og kundevalg.

Prissignalisering

Finans Norge og medlemmene bør unngå å uttale seg om ventede prisøkninger i media. Medieuttalelser om fremtidige priser eller oppfordringer til å øke prisene kan bidra til å redusere usikkerheten mellom konkurrenter i markedet.

3.5 Informasjonsinnhenting

Finans Norge kan ha behov for å innhente informasjon fra medlemmene om priser, forretningsvilkår mm. Informasjonsutveksling i Finans Norge må begrenses til det som er nødvendig for å gjennomføre Finans Norges formål. Informasjon som ansatte i Finans Norge innhenter fra medlemmer, kan utgjøre konkurransesensitiv informasjon. Konkurransesensitive opplysninger skal ikke deles med øvrige.

Retningslinjer for informasjonsutveksling i Finans Norge

- Finans Norge skal unngå utveksling av informasjon om sentrale konkurranseparametere som ikke er offentlig kjent.
- Finans Norge skal ikke bidra til å spre informasjon om medlemmers posisjoner og strategier i markedet.
- Finans Norge skal ikke spre annen informasjon som kan lede til ensretting og koordinering av medlemmenes atferd til skade for konkurransen.

4. Unntak i konkurranseloven

4.1 Samarbeid der fordelene veier opp for ulempene

Konkurransebegrensende samarbeid kan være unntatt etter konkurranseloven i tilfeller der fordelene ved samarbeid veier opp for ulempene. Det gjelder for samarbeid som bedrer produksjonen, fremmer tekniske eller økonomisk utvikling samtidsvis som forbrukerne sikres en rimelig andel av de fordelene som er oppnådd. Samarbeidet må heller ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å oppnå disse fordelene.

Eksempler på samarbeid der fordelene veier opp for ulempene er samarbeid om utvikling av standardiserte betalingssystemer som gir lavere transaksjonskostnader og bedre tjenester for forbrukeren, eller andre samordninger for å lette prissammenligninger. Det må alltid gjøres en konkret og grundig vurdering av om unntaket kan gjøre seg gjeldende på samarbeid som i utgangspunktet treffes av forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid.

4.2 Samarbeid med Forbrukertilsynet

For kontraktsvilkår fremforhandlet i samarbeid med Forbrukertilsynet, gjelder ikke forbudet mot konkurransebegrensede avtaler og samordnet praksis.¹ Unntaket er relevant for blant annet arbeidet i Dokumentutvalget og Kontraktsutvalget for mønsteravtaler mellom bank og kunder (forbruker). Det er viktig å notere seg at unntaket gjelder «samarbeid med Forbrukertilsynet», og at det tilsier at tilsynet har vært involvert i arbeidet. For eksempel vil ikke en ren oversendelse av kontraktsvilkår til orientering til Forbrukertilsynet, være tilstrekkelig for å falle innunder av unntaket.

4.3 Arbeids- og ansettelsesvilkår (tariffavtaler)

Konkurranseloven inneholder unntak for arbeids- og ansettelsesvilkår. Dette er begrenset til tariffavtaler forhandlet gjennom arbeidsgiver- og arbeidstakerforeninger. For Finans Norge betyr det at lønns- og arbeidsvilkår kan samordnes fra arbeidsgiversiden i forbindelse med tariffavtaler uten å komme i konflikt med konkurranseloven. Det begrunnes i at arbeidsgiverorganisasjonens rolle i trepartssamarbeidet.²

Konkurranseloven gjelder imidlertid for alt annet samarbeid mellom arbeidsgivere, også gjennom bransjeorganisasjoner, som kan påvirke arbeidsmarkedet og/eller salgsmarkedets negativt. Dette gjelder særlig samarbeid om ikke å rekruttere hverandres ansatte («no poach agreements») og samarbeid om lønnsbetingelser («wage-fixing agreements»).

Slike avtaler kan være skadelig både for arbeidstakere og forbrukere. Manglende mobilitet og redusert konkurranse om arbeidstakere kan føre til at det er vanskelig å få tak i riktig arbeidskraft og dermed redusert konkurranse og svekket innovasjon. Svekket konkurranse i arbeidsmarkedet, kan også føre til mindre kjøpekraft som kan ha negativ virkning for forbrukerne og samfunnsøkonomisk effektivitet.

Arbeidsgivere, dvs. medlemmer i Finans Norge, skal ikke, under deltakelse i utvalg/styrer og andre møter/arrangementer i regi av Finans Norge, diskutere lønns- og arbeidsvilkår som er i strid med konkurranseloven.

---

¹ se markedsføringsloven § 24

² Dette følger blant annet av rettspraksis om tolkningen av tilsvarende forbudsbestemmelser i EU og EØS-avtalen. EU og EFTA-domstolen har lagt til grunn at kollektive avtaler mellom interesseorganisasjoner som et utgangspunkt faller utenfor konkurransereglens virkeområde

5. Retningslinjer for møter i Finans Norges regi

5.1 Praktiske forholdsregler for møtevirksomhet i Finans Norges regi

- Det skal utarbeides en agenda for møtet som sendes ut på forhånd. Agendaen skal følges i møtet. Dersom det er tvil om punkter på agendaen kan være i strid med konkurranselovgivningen, skal finansjuridisk avdeling konsulteres før utsendelse av agendaen.
- Det skal skrives referat fra alle møtene der det fremgår hvem som har deltatt og hvilke saker som har vært til behandling.
- Sentrale konkurranseparametere skal ikke drøftes. Alle deltakere i møte har ansvar for at diskusjoner holder seg innenfor lovlige, konkurransenøytrale rammer, slik at ingen utveksler konkurransesensitiv informasjon. Å motta informasjon som man ikke tar tilstrekkelig avstand fra, kan være også ulovlig. Dette gjelder både i selve møtet eller i pauser eller lignende.
- Informasjon om fremtidig konkurranseparametere som for eksempel pris og strategier, skal ikke deles på møter og i sosiale sammenhenger.
- Alle brudd på retningslinjene skal rapporteres til administrerende direktør i Finans Norge, som skal iverksette nødvendige tiltak, blant annet om bruddet skal meldes til Konkurransetilsynet, og orientere aktuelle bransjestyrer og/eller Hovedstyret.

5.2 Implementering av retningslinjene i Finans Norge

- Alle styrer og utvalg i Finans Norge skal ha en årlig konkurranserettslig gjennomgang. Utvalgsansvarlige i Finans Norge har det organisatoriske ansvaret for gjennomgangen. Dette innebærer blant annet at:
  - Alle medlemmer i styrer og utvalg skal kjenne til retningslinjene og innholdet i denne.
  - Alle styrer og utvalg skal ha en plan for gjennomgang og vurdering av samarbeid som kan utgjøre en særlig risiko for brudd på reglene.
  - I den årlige konkurranserettslige gjennomgangen skal styrene og utvalgene vurdere om det er områder eller saker som er særlig utsatt, og hvordan slike saker skal håndteres. Dette kan være bransjenormer, deling av kommersiell og strategisk informasjon om priser, kunder, implementering av lover og regler, produktutvikling mm.